

ACCELERATED URBANISATION, RURAL DEPOPULATION, AND HUMAN CAPITAL: POLICY LESSONS FROM THE 2024 CENSUS

Dragoș CIMPOIEȘ

Moldova State University, 60 Alexe Mateevici, Chisinau, Republic of Moldova

dragos.cimpoies@usm.md

ORCID iD: [0000-0001-8267-5738](https://orcid.org/0000-0001-8267-5738)

Purpose of the article: To analyze the main demographic, educational, and territorial characteristics of the population of the Republic of Moldova based on the final results of the 2024 Population and Housing Census (RPL 2024). The study aims to highlight the territorial asymmetries generated by depopulation, aging, and migration processes, and to identify their implications for the sustainability of the country's social pillar.

Methodology: The analysis is based on official census data published by the National Bureau of Statistics (BNS), complemented with regional comparisons and international benchmarks (OECD, Eurostat, UNESCO). Statistical techniques were applied to process, focusing on indicators such as population density, urbanization rate, educational structure, and gender composition. Descriptive statistics, comparative analysis, and graphical visualization were used to examine the correlation between demographic trends and socio-economic indicators such as poverty rate and access to education. The study adopts a mixed-method approach, integrating quantitative data interpretation with qualitative policy assessment.

Conclusions: The results confirm a continuous demographic decline of 13.6% between 2014 and 2024, coupled with accelerated urbanization (46.4% urban population) and a concentration of over 29.9% of residents in Chișinău. At the same time, rural regions—especially in the South and North—record the steepest decreases in density and population aging. Education indicators show progress, with the share of higher-education graduates reaching 19.1% and literacy attaining 99.6%, yet spatial disparities remain significant. The findings emphasize the need for balanced territorial development policies aimed at reducing rural depopulation, supporting local education and innovation hubs, and improving connectivity between urban and rural settlements. Ensuring the sustainability of Moldova's social system requires integrated strategies for demographic resilience, human capital formation, and territorial cohesion.

Originality: This article provides the first integrated academic interpretation of the RPL 2024 results from a socio-economic and territorial perspective, combining statistical evidence, infographics, and international comparative frameworks to assess Moldova's demographic and educational transformation within the broader European context.

Keywords: population census, territorial distribution, urbanization, population density, education, demographic decline, rural development, migration, social sustainability, Moldova.

JEL Classifications: J11, R23, O15

INTRODUCERE

Recensământul Populației și Locuințelor 2024 (RPL 2024) reprezintă cel mai important exercițiu statistic din ultimul deceniu realizat în Republica Moldova, oferind o imagine actualizată asupra structurii demografice, teritoriale și sociale a țării. Comparativ cu runda precedentă din 2014, datele din 2024 indică modificări semnificative ale mărimii, distribuției și caracteristicilor populației rezidente, reflectând transformări profunde generate de evoluțiile socio-economice, mobilitatea populației și schimbările contextuale ale anilor 2014–2024. Declinul populației, schimbările structurii pe vârste, mobilitatea rezidențială intensă, redistribuirea populației pe medii de reședință și modificările în structura educațională definesc un peisaj demografic în rapidă transformare.

La data de referință a recensământului din 2024, populația cu reședință obișnuită era de 2 409,2 mii persoane, cu 380,0 mii persoane mai puțin decât în 2014. Această contracție – una dintre cele mai accentuate din regiune în ultimii zece ani – este rezultatul interacțiunii dintre migrația externă persistentă, reducerea natalității și creșterea ponderii grupelor de vârstă înaintate. Totodată, RPL 2024 aduce clarificări metodologice relevante privind definirea populației rezidente, contribuind la o măsurare mai adecvată a fenomenelor demografice într-o țară caracterizată prin fluxuri migratorii intense.

Schimbările în profil teritorial evidențiate între 2014 și 2024 sunt la fel de semnificative. Ponderea populației urbane a crescut de la 38,5% la 46,4%, iar municipiul Chișinău concentrează aproape o treime din populația rezidentă. Aceste evoluții indică atât modificări ale distribuției spațiale a populației, cât și o reconfigurare a rolului orașelor în structura socială și economică a țării. În paralel, densitatea populației la nivel național a scăzut, iar diferențele dintre regiuni și raioane s-au accentuat. Aceste schimbări ridică întrebări esențiale privind viabilitatea localităților rurale, funcționalitatea teritorială și necesitatea unor abordări noi în planificarea dezvoltării regionale.

Dimensiunea educațională a recensământului oferă un alt set de informații relevante. Îmbunătățirea nivelului general de instruire coexistă cu disparități marcante între medii de reședință, între regiuni și între segmente de populație. Distribuția neuniformă a educației sugerează că transformările demografice au fost însoțite de mutații ale capitalului uman, cu efecte potențiale asupra pieței muncii, inovației și dezvoltării economice.

Din perspectiva politicilor publice, rezultatele RPL 2024 ridică numeroase provocări privind gestionarea infrastructurii sociale, dezvoltarea locală și planificarea strategică la nivel național. Reducerea populației, modificările structurii educaționale și redistribuirea teritorială necesită abordări integrate care să depășească soluțiile demografice tradiționale. În același timp, datele oferă oportunitatea unei analize riguroase a proceselor demografice din ultimul deceniu și a implicațiilor lor asupra modelelor de dezvoltare, sustenabilității instituționale și coeziunii sociale.

În acest context, prezentul studiu examinează evoluțiile demografice și teritoriale ale Republicii Moldova în intervalul 2014–2024, valorificând informațiile detaliate furnizate de RPL 2024 și oferind o interpretare analitică a schimbărilor observate. Scopul analizei nu este doar descriptiv, ci și orientat către formularea unor concluzii relevante pentru procesul decizional, în special în domeniile educației, dezvoltării regionale și planificării teritoriale. Prin evidențierea transformărilor populației și a implicațiilor lor structurale, studiul contribuie la fundamentarea dezbaterilor privind adaptarea politicilor publice la noile realități demografice ale Republicii Moldova.

CADRUL CONCEPTUAL

Acest studiu se bazează pe un cadru conceptual integrat care urmărește să explice interdependențele dintre trei procese structurale care au modelat demografia Republicii Moldova între recensămintele din 2014 și 2024: (i) urbanizarea accelerată, (ii) depopularea rurală și (iii) transformarea capitalului uman. Aceste fenomene sunt analizate simultan, întrucât dinamica unuia determină modificări în celelalte, configurând un sistem demografic complex marcat de mobilitate internă, migrație externă intensă, îmbătrânire și redistribuirea teritorială a populației.

Cadrul conceptual pornește de la literatura internațională privind urbanizarea, mobilitatea teritorială și restructurarea capitalului uman (OECD, 2020; UNDESA, 2022; Sakketa, 2022). Modelele teoretice subliniază că urbanizarea avansată este în mod normal asociată cu dezvoltare economică, diversificare ocupațională și acces extins la infrastructură. Totuși, în contextul țărilor cu depopulare accelerată, urbanizarea poate fi „distorsionată”, dominată de fluxuri determinate de exodul rural și nu de expansiunea organică a centrelor urbane.

Republica Moldova se înscrie în acest al doilea tipar: creșterea ponderii populației urbane între 2014 și 2024 nu reflectă dinamica tradițională a urbanizării (industrializare, investiții, extindere urbană), ci se datorează în mare măsură contracției rapide a mediului rural. Acest fenomen — frecvent întâlnit în regiunile Europei Centrale și de Est — poate fi definit drept *urbanizare prin depopulare rurală*, caracterizat prin:

- scăderea rapidă a populației rurale;
- migrația internă a tinerilor către orașe;
- concentrarea activităților economice în câteva centre urbane;
- polarizare regională accentuată.

În paralel, capitalul uman este redistribuit în mod selectiv, accentuând diferențele teritoriale între comunitățile urbane dinamice și localitățile rurale în declin structural.

Studiul este ghidat de următoarele întrebări de cercetare:

1. Care sunt transformările demografice, sociale și teritoriale majore ale Republicii Moldova între RPL 2014 și RPL 2024?
2. În ce măsură creșterea gradului de urbanizare reflectă dinamica internă a dezvoltării urbane sau, dimpotrivă, rezultă din depopularea rurală?
3. Ce rol au migrația internă și externă în redistribuirea populației și a capitalului uman?
4. Cum s-au modificat structurile educaționale ale populației și ce diferențe se conturează între urban și rural?
5. Ce implicații au aceste schimbări asupra coeziunii teritoriale, furnizării serviciilor publice și dezvoltării regionale?
6. Ce tipuri de politici publice sunt necesare pentru reducerea polarizării demografice și consolidarea capitalului uman în comunitățile vulnerabile?

Pe baza interpretării teoretice și a observațiilor preliminare din recensăminte, sunt formulate următoarele ipoteze:

- **H1:** Scăderea populației totale între 2014 și 2024 este determinată predominant de migrația externă și de îmbătrânirea demografică.
- **H2:** Urbanizarea recentă este rezultatul direct al exodului rural și nu al expansiunii funcționale a orașelor.
- **H3:** Capitalul uman superior este tot mai concentrat în mediul urban, în special în Chișinău, generând dezechilibre regionale accentuate.
- **H4:** Satele pierd în mod disproporționat populația tânără și educată, ceea ce reduce capacitatea lor de reproducere demografică și economică.
- **H5:** Diferențele de nivel educațional între urban și rural se intensifică, reflectând migrație selectivă și oportunități economice asimetrice.
- **H6:** Structura stării civile, mobilitatea populației rezidente și comportamentele reproductive sunt influențate semnificativ de reconfigurările teritoriale ale populației.

Obiectivul general al cercetării îl constituie evaluarea transformărilor demografice, teritoriale și educaționale ale Republicii Moldova în perioada 2014–2024 și analiza implicațiilor acestora pentru dezvoltarea regională și politicile publice.

În acest context au fost identificate următoarele scopuri ale cercetării:

1. Compararea evoluțiilor demografice la nivel național, regional și urban–rural.
2. Analiza îmbătrânirii populației și a modificărilor structurii pe vârste.
3. Investigarea distribuției nivelurilor de educație și a capitalului uman în urban și rural.
4. Identificarea mecanismelor de migrație internațională și internă care modelează structura teritorială.
5. Evaluarea implicațiilor sociale, economice și instituționale ale depopulării rurale și ale concentrării urbane.

Contribuția originală a acestui studiu constă în oferirea primei analize integrate a rezultatelor Recensământului Populației și Locuințelor 2024 din perspectiva relației dintre urbanizare, depopulare și capitalul uman. Lucrarea propune o interpretare inovatoare, prezentând urbanizarea recentă nu ca rezultat al extinderii naturale a orașelor, ci ca efect direct al depopulării rurale — un fenomen puțin discutat în literatura demografică din Republica Moldova.

Prin includerea capitalului uman în analiza teritorială, studiul evidențiază modul în care nivelurile de educație și mobilitatea tinerilor influențează redistribuirea populației, accentuând polarizarea demografică între urban și rural. Totodată, cercetarea scoate în evidență consecințele acestor procese asupra politicilor publice din educație, piața muncii și dezvoltare regională.

În final, studiul contribuie la dezbateră privind reforma administrativ-teritorială, demonstrând riscurile demografice acute din localitățile rurale aflate sub pragul critic de funcționare și justificând necesitatea unor intervenții structurale.

MATERIALE ȘI METODE

Analiza prezentată în acest articol se bazează pe un ansamblu de surse statistice oficiale, indicatori demografici derivați și o metodologie de prognoză demografică fundamentată pe modelarea seriilor de timp. Întregul demers metodologic urmărește atât caracterizarea evoluțiilor demografice ale Republicii Moldova în perioada 2014–2024, cât și conturarea unui scenariu orientativ privind dinamica populației până în anul 2032.

Principala bază de date utilizată o constituie rezultatele finale ale Recensămintelor Populației și Locuințelor din anii 2014 și 2024. Acestea au oferit informații detaliate asupra mărimii și distribuției populației cu reședință obișnuită, atât pe plan național, cât și pe regiuni de dezvoltare, raioane, municipii și medii de reședință urban–rural. Dincolo de distribuția teritorială, recensămintele au furnizat variabile esențiale privind structura pe vârste și sexe, caracteristicile demografice de bază (cetățenie, loc al nașterii, stare civilă, fertilitate), nivelul de educație, ratele de alfabetizare și situația populației aflate în proces de studii.

În plus, au fost consultate anexele tematice aferente ambelor recensăminte, utile pentru identificarea particularităților migraționale. Pentru a surprinde dinamica demografică pe termen lung, analiza a integrat și seria istorică a populației recensate în perioadele 1959, 1970, 1979, 1989, 2004, 2014 și 2024. Pe fundalul contextualizării internaționale, au fost utilizate informații sintetice privind tendințele globale ale urbanizării, servind exclusiv pentru comparații generale cu statele europene și cu dinamica globală, în care populația urbană reprezintă deja majoritatea.

Pe baza tabelor din anexele oficiale ale RPL 2014 și RPL 2024, au fost calculați mai mulți indicatori statistici relevanți pentru analiza demografică. Un prim indicator a fost **rata medie anuală de schimbare a populației** în intervalul 2014–2024, obținută prin formula bazată pe evoluția geometrică a populației între cele două recensăminte.

$$g = \left(\frac{P_{2024}}{P_{2014}}\right)^{\frac{1}{10}} - 1$$

unde P_{2014} și P_{2024} reprezintă populația cu reședință obișnuită în anii respectivi.

Structura populației pe grupe mari și detaliate de vârstă a fost analizată pentru a surprinde fenomenul de îmbătrânire demografică, în timp ce indicele sarcinii demografice a permis evaluarea presiunii asupra populației apte de muncă.

$$ISD = \frac{P_{0-15} + P_{peste\ v\arsta\ de\ pensionare}}{P_{apt\ de\ munc\ a}} * 100$$

unde:

- P_{0-15} = populația cu vârsta între 0 și 15 ani;
- $P_{peste\ v\arsta\ de\ pensionare}$ = populația cu vârste peste limitele legale de pensionare (bărbați 63+, femei 60+ — sau valorile oficiale utilizate la momentul recensământului);
- $P_{apt\ de\ munc\ a}$ = populația aptă de muncă (bărbați 16–62 ani, femei 16–59 ani).

Gradul de urbanizare a fost calculat ca pondere a populației urbane în totalul populației, atât la nivel național, cât și la nivel regional și raional, ceea ce a permis evidențierea intensificării proceselor de polarizare demografică.

$$GU = \frac{P_{urban}}{P_{total}} * 100$$

unde:

- P_{urban} = populația rezidentă în mediul urban;
- P_{total} = populația totală (urban + rural).

De asemenea, densitatea populației — exprimată prin numărul de locuitori pe kilometru pătrat — a fost utilizată pentru analiza distribuției teritoriale a populației. Indicatorii capitalului uman, precum ponderea persoanelor cu studii superioare, nivelurile de educație profesională tehnică și rata de alfabetizare, au fost calculați pentru a evalua schimbările structurale ale resurselor umane ale țării.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Scăderea cu 13,6% a populației în numai zece ani confirmă adâncirea tranziției demografice negative a Republicii Moldova. Pe lângă reducerea naturală (scăderea natalității, creșterea mortalității la vârste înaintate), un rol determinant îl au migrația externă de durată și emigrarea definitivă, în special în rândul tinerilor și al persoanelor cu calificări medii și înalte. Structura pe vârste evidențiază mai multe tendințe îngrijorătoare (Tabelul 1):

Tabelul 1. Structura populației pe grupe mari de vârstă, RPL 2014 și RPL 2024, %

Grupă de vârstă	Anul recensământului populației	
	2014	2024
0–14 ani	17,9	19,2
15–64 ani	70,8	62,7
65 ani și peste	11,3	18,1
Total	100,0	100,0

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS.

Deși proporția copiilor între 0 și 14 ani a înregistrat o ușoară creștere procentuală, această evoluție nu reflectă o extindere reală a segmentului tânăr, întrucât diminuarea întregii populații face ca numărul absolut de minori să rămână aproximativ la același nivel sau chiar să scadă. Populația adultă, aflată în intervalul 15–64 de ani, a pierdut cea mai mare pondere, coborând de la peste șapte zecimi din total la puțin sub două treimi, semnaland o reducere semnificativă a grupului activ economic. În același timp, numărul și ponderea persoanelor vârstnice de 65 de ani și peste au crescut considerabil, ceea ce denotă un proces accelerat de îmbătrânire demografică și o presiune tot mai mare asupra populației apte de muncă și asupra sistemelor sociale.

Această dinamică este vizibilă și la nivel grafic (Figura 1), unde piramida populației pentru 2024 indică goluri pronunțate în grupele 20–29 ani – generațiile cele mai mobile și mai predispuse migrației – concomitent cu creșterea segmentelor 60–69 și 70–79 ani, în special în mediul rural.

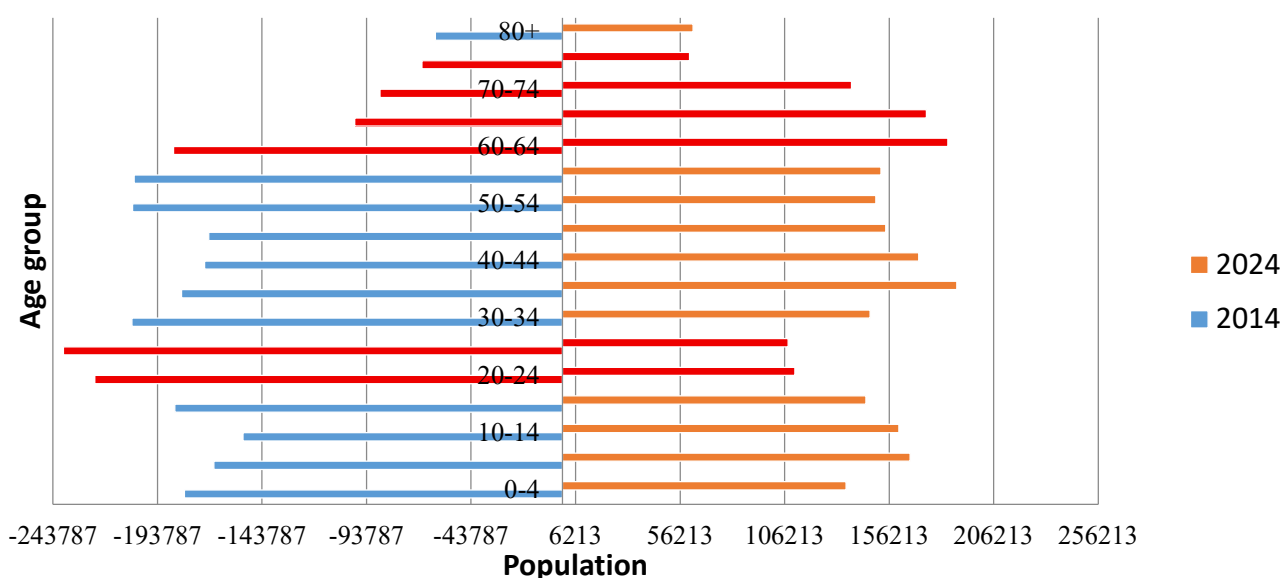


Figura 1: Piramida populației Republicii Moldova.

Sursa: elaborat de autor în baza datelor (BNS, 2024)

Indicele sarcinii demografice, care exprimă raportul dintre populația inactivă economic (copiii și persoanele aflate peste vârsta legală de pensionare) și populația aptă de muncă, reprezintă un indicator esențial pentru evaluarea presiunii exercitate asupra resurselor umane active, oferind o

măsură sintetică a sustenabilității sistemelor sociale, economice și de protecție socială într-o perspectivă demografică.

Indicele sarcinii demografice a înregistrat o creștere semnificativă, ajungând de la aproximativ 55 la aproape 79 de persoane aflate în afara vârstei de muncă pentru fiecare 100 de persoane apte de muncă, cu valori mai ridicate în mediul rural. Aceasta implică presiuni sporite asupra sistemelor de pensii, sănătate și asistență socială, dar și asupra comunităților locale, unde populația activă se reduce și devine insuficientă pentru a susține sistemele locale de servicii.

Tabelul 2. Modificările structurale ale populației pe categorii demografice și dinamica sarcinii demografice, anii 2014 și 2024

Grupe de vârstă, ani	Anul recensământului populației		% anul 2024 față de anul 2014
	2014	2024	
Sub vârsta aptă de muncă (0-15 ani), oameni	533532	494474	92,7
În vârsta aptă de muncă (bărbați 16-62 ani, femei 16-59 ani), oameni	1803599	1343069	74,5
Peste vârsta aptă de muncă (bărbați 63+ ani, femei 60+ ani), oameni	452074	571664	126,5
Indicele sarcinii demografice	54,65	79,38	-

Sursa: elaborat de autor în baza datelor (BNS, 2024)

Gradul de urbanizare, exprimat prin ponderea populației urbane în totalul populației, constituie un indicator central al structurii teritoriale și al nivelului de dezvoltare socio-economică. Acesta oferă o imagine sintetică asupra proceselor de concentrare demografică, a accesului la infrastructuri și servicii, precum și a capacității localităților urbane de a atrage și menține populația activă.

Tabelul 3. Gradul de urbanizare și densitatea populației, RPL 2014 și RPL 2024

Indicatori	Anii	
	2014	2024
Pondere populație urbană (%)	38,5	46,4
Pondere populație rurală (%)	61,5	53,6
Densitate populație – total (loc/km ²)	92,1	79,5
Densitate – mun. Chișinău (loc/km ²)	1071	1260

Sursa: elaborat de autor în baza datelor (BNS, 2024).

Gradul de urbanizare a crescut în zece ani cu aproape 8 puncte procentuale, de la 38,5% la 46,4%, în timp ce ponderea populației rurale a scăzut de la 61,5% la 53,6% (Tabelul 3.2). Deși Moldova rămâne o țară majoritar rurală, ritmul transformărilor este rapid, iar natura lor – profund asimetrică.

Densitatea populației la nivel de țară a scăzut de la 92,1 la 79,5 locuitori/km², cu excepția municipiului Chișinău, unde densitatea a crescut de la 1071 la 1260 locuitori/km² (Tabelul 3.2).

Aceste date sugerează o concentrare puternică a populației și a activității economice în capitală, în paralel cu „subțierea” demografică a periferiei. Regiunea de dezvoltare Centru, în care se află Chișinău, concentrează 27,8% din populație (fără capitală), Nordul – 25,2%, Sudul – 12,7%, iar UTA Găgăuzia – 4,3%:

Tabelul 4. Distribuția populației pe regiuni de dezvoltare, RPL 2004, 2014 și RPL 2024

Regiune de dezvoltare	Pondere în total populație pe ani, %		
	2004	2014	2024
Nord	28,6	28,3	25,2
Centru (fără Chișinău)	30,2	30,4	27,8
Sud	15,5	14,8	12,7
UTA Găgăuzia	4,6	4,4	4,3
mun. Chișinău	21,1	22,1	29,9
Total	100,0	100,0	100,0

Sursa: elaborat de autor în baza datelor (BNS, 2024)

La nivel raional, urbanizarea rămâne extrem de inegală: în municipiile Chișinău și Bălți, ponderea populației urbane depășește 88%, respectiv 96%, în timp ce în raioane precum Cantemir, Criuleni sau Telenești localitățile urbane reprezintă sub 12% din populație. Raionul Dubăsari, în zona controlată de autoritățile constituționale, nu are localități urbane recensate.

Datele privind caracteristicile educaționale arată o evoluție aparent favorabilă, dar cu disparități importante (Tabelul 5).

Ponderea persoanelor cu studii superioare (licență, masterat sau echivalent) în populația de 10 ani și peste a crescut de la 14,9% în 2014 la 19,1% în 2024, numărul celor cu studii superioare majorându-se cu circa 65,8 mii persoane. Populația cu studii profesional tehnice (secundar și postsecundar) reprezintă 33,6% din total, în creștere față de 30,5% în 2014 – confirmând rolul important al educației vocaționale în structura capitalului uman.

Nivelurile de studii gimnazial, liceal și primar au înregistrat scăderi relative, ceea ce se datorează nu atât creșterii calității instruirii, cât migrației celor cu niveluri inferioare de educație.

Tabelul 5. Structura populației de 10 ani și peste după nivelul de studii, RPL 2014 și RPL 2024 (%)

Nivel de studii	Anii	
	2014	2024
Primar	12,3	9,2
Gimnazial	25,6	22,7
Liceal	14,0	12,8
Profesional tehnic total	30,5	33,8
<i>din care:</i>		
<i>Profesional tehnic secundar</i>	<i>14,8</i>	<i>20,4</i>
<i>Profesional tehnic postsecundar</i>	<i>15,7</i>	<i>13,4</i>
Superior (licență + master)	14,9	19,1
Fără școală absolvită / preșcolar	2,7	2,4
Total	100,0	100,0

Sursa: elaborat de autor în baza datelor (BNS, 2024)

Datele prezentate în tabelul 6 evidențiază transformări importante în structura educațională a populației Republicii Moldova, iar aceste schimbări se manifestă diferit în mediul urban și în cel rural. În ansamblu, informațiile indică o accentuare a diferențelor dintre orașe și sate, atât în ceea ce privește accesul la educație, cât și în ceea ce privește mobilitatea socială și capacitatea localităților rurale de a-și menține populația tânără și activă.

Tabelul 6. Distribuția populației în vârstă de 10 ani și peste, după cel mai înalt nivel de studii absolvit (anii 2014 și 2024), %

Medii de reședință	Nivelul de studii							
	Fără școală	Primar	Gimnazial	Liceal	Profesional tehnic secundar	Profesional tehnic postsecundar	Superior	Doctorat / postdoctorat
RPL 2024								
Urban	45,4	40,4	29,7	41,9	39,8	52,3	73,2	87,4
Rural	54,6	59,6	70,3	58,1	60,2	47,7	26,8	12,6
RPL 2014								
Urban	26,2	22,1	22,2	35,1	25,8	48,7	62,9	87,8
Rural	73,8	77,9	77,8	64,9	74,2	51,3	37,1	12,2

Sursa: elaborat de autor în baza datelor (BNS, 2024)

În mediul urban, recensământul din 2024 relevă o creștere semnificativă a ponderii persoanelor cu studii superioare față de 2014, ceea ce arată că orașele au devenit principalele centre de atracție pentru tinerii care urmează cicluri universitare și postuniversitare. Ponderea populației urbane cu studii superioare crește de la aproximativ 63% în 2014 la peste 73% în 2024, reflectând atât modernizarea infrastructurii educaționale, cât și concentrarea locurilor de muncă ce solicită calificări înalte în marile orașe ale țării. Această creștere se datorează și unei mobilități interne intense: tinerii din zonele rurale se mută în orașe în timpul studiilor, iar ulterior se stabilesc acolo permanent. Consecința este consolidarea profilului educațional al urbanului, dar și o presiune suplimentară asupra pieței muncii urbane, care trebuie să absoarbă un număr tot mai mare de absolvenți cu studii superioare.

În contrast, mediul rural continuă să se confrunte cu un declin accentuat al nivelului de instruire. Ponderea persoanelor cu studii superioare scade considerabil în sate între 2014 și 2024, de la aproximativ 37% la doar 27%, ceea ce reprezintă una dintre cele mai semnificative regresii ale perioadei analizate. Această evoluție este strâns legată de migrația externă și internă a tinerilor, de îmbătrânirea demografică a satelor și de insuficiența infrastructurii educaționale locale. Satele pierd în primul rând populația tânără, aflată în proces de instruire sau imediat după finalizarea studiilor, ceea ce duce la o structură educațională dezechilibrată, dominată de persoane cu niveluri primare, gimnaziale sau, în unele cazuri, profesionale. În plus, restructurarea rețelei școlare rurale, dificultățile de acces la transport și limitarea ofertelor educaționale după nivelul gimnazial reduc considerabil șansele tinerilor din sate de a continua studiile la nivel liceal, profesional tehnic sau universitar.

Urbanul concentrează nu doar populația cu studii superioare, ci și o proporție semnificativă a celor cu studii liceale și postsecundare profesionale. În orașe, formarea profesională tehnică cunoaște o tendință ascendentă, pe fondul modernizării centrelor de excelență și al orientării economiei urbane către meserii tehnice specializate. Ruralul, în schimb, rămâne dominant la nivelurile de instruire inferioare – primar și gimnazial – chiar dacă, în termeni relativi, ponderile acestora s-au redus față de 2014. Persistența acestor niveluri înalte de instruire minimă este explicată prin structura demografică îmbătrânită, prin ratele superioare ale abandonului școlar și prin lipsa oportunităților educaționale locale postgimnaziale.

În ceea ce privește învățământul profesional tehnic, datele recensământului arată un contrast tot mai pronunțat. Urbanul înregistrează creșteri atât în nivelul secundar profesional, cât și în cel postsecundar profesional, ceea ce confirmă atractivitatea orașelor pentru persoanele care optează pentru formare tehnică modernă. Ruralul, dimpotrivă, consemnează scăderi la ambele nivele, în

principal ca urmare a migrației educaționale spre oraș. Această evoluție afectează capacitatea satelor de a menține o forță de muncă instruită pentru activitățile agricole tehnologizate și pentru industriile locale emergente.

În mod evident, evoluțiile din perioada 2014–2024 sunt strâns legate de dinamica demografică a mediilor de reședință. Migrația internațională a redus considerabil populația rurală tânără și activă, accentuând dezechilibrul educațional. În paralel, migrația internă către orașe a fost determinată într-o anumită măsură și de concentrarea învățământului superior în urban. Scăderea natalității a diminuat baza populației școlare în rural, ceea ce a condus la reorganizarea rețelei instituțiilor de învățământ, cu efecte pe termen lung asupra accesului la educație.

Consecințele acestor tendințe sunt ample și se răsfrâng asupra dezvoltării teritoriale și economice a țării. Urbanul își consolidează statutul de pol de capital uman înalt calificat, devenind tot mai atractiv pentru investiții, inovare și servicii cu valoare adăugată ridicată. Ruralul, în schimb, riscă să se confrunte cu un deficit cronic de resurse umane calificate, cu dificultăți în adoptarea tehnologiilor moderne, cu stagnare economică și cu vulnerabilitate socială crescută. Depopularea continuă a satelor, combinată cu nivelul redus de instruire, poate limita pe termen lung capacitatea localităților rurale de a se adapta la schimbările economice și de a atrage investiții.

Evoluțiile educaționale – marcate de concentrarea tot mai accentuată a studiilor superioare în mediul urban și de erodarea capitalului uman din mediul rural – capătă o semnificație sporită atunci când sunt corelate cu mobilitatea teritorială, schimbările în starea civilă și comportamentele reproductive. Împreună, aceste procese configurează un model demografic în profundă schimbare, caracterizat prin polarizare teritorială, depopulare rurală și consolidarea câtorva poli urbani.

Datele privind migrația arată că doar 65,1% din populația rezidentă locuiește în localitatea în care s-a născut, ceea ce indică un nivel ridicat de mobilitate internă. În municipiile Chișinău și Bălți proporția celor care trăiesc în localitatea de origine coboară sub 40%, pe când în UTA Găgăuzia și în mai multe raioane rurale se situează peste 75%. Această distribuție evidențiază direcționarea sistematică a fluxurilor demografice dinspre sate spre centrele urbane, în special a populației tinere și active, atrasă de accesul la studii liceale, profesionale și superioare, de servicii publice mai dezvoltate și de oportunități de angajare mai diverse. Migrația internă devine astfel un mecanism prin care urbanul acumulează capital uman calificat, în timp ce ruralul își pierde treptat atât potențialul educațional, cât și pe cel reproductiv.

**Tabelul 7. Structura populației de 15 ani și peste după starea civilă legală,
RPL 2014 și RPL 2024 (%)**

Stare civilă	2014 (%)	2024 (%)
Niciodată căsătoriți	24,6	23,6
Căsătoriți	57,4	55,8
Divorțați	5,8	10,4
Văduvi	12,2	10,2
Total	100,0	100,0

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor (BNS, 2024)

Structura stării civile completează tabloul acestor transformări (Tabelul 7). Între 2014 și 2024, ponderea persoanelor divorțate aproape s-a dublat, ajungând la 10,4%, în timp ce proporțiile persoanelor căsătorite și niciodată căsătorite înregistrează o ușoară scădere. Creșterea numărului de divorțuri semnaleză fragilitatea modelului familial tradițional și adaptarea la tipare relaționale mai flexibile, în special în mediile urbanizate și cu nivel educațional înalt.

Nivelurile superioare de instruire sunt asociate cu o mai mare mobilitate socială, cu amânarea căsătoriei, cu reevaluarea rolurilor de gen și cu o mai mare toleranță față de reconfigurarea biografiilor de familie. În mediul rural, modelele tradiționale persistă, dar se află la rândul lor sub presiunea migrației, a insecurității economice și a schimbării valorilor generaționale.

Analiza fertilității, realizată prin intermediul descendenței finale (Tabelul 8), evidențiază faptul că femeile ajunse la vârsta de 50 de ani și peste aveau, în 2024, o medie de 2,1 copii născuți-vii, valoare ușor inferioară celei înregistrate în 2014, când media era de 2,2. În spatele acestei diminuări reduse se ascund însă diferențe marcante între mediile de reședință. În localitățile rurale, numărul mediu de copii raportat la 100 de femei este cu aproximativ 40% mai ridicat decât în mediul urban, ceea ce confirmă menținerea unui model familial pronatalist în sate.

Tabel 8: Fertilitatea populației în dimensiunea mediului de reședință

Indicator	Anul recensământului			
	2014		2024	
	Urban	Rural	Urban	Rural
Descendență finală (copii per femeie 50+)	≈2,0	≈2,4	≈1,8	≈2,5
Diferență urban–rural (%)	rural > urban (+40%)	rural > urban (+40%)	rural > urban (+40%)	rural > urban (+40%)
Model familial	mai puțin pronatalist	pronatalist	foarte redus pronatalist	pronatalist stabil
Impactul migrației	moderată	ridicată	foarte ridicată	foarte ridicată (tinerii pleacă)
Efect asupra potențialului reproductiv	scădere moderată	scădere moderată	scădere accelerată	scădere accelerată + îmbătrânire

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor (BNS, 2024)

Acest aparent avantaj demografic al spațiului rural este însă contrabalansat de migrația externă masivă, care afectează mai ales familiile tinere, cuplurile în perioada reproductivă și femeile aflate la vârste fertile. În consecință, chiar dacă natalitatea raportată la populația prezentă poate părea mai înaltă în rural, capacitatea reală de regenerare demografică se reduce constant, pe fondul emigrării continue și al îmbătrânirii accelerate a populației rurale.

Corelația dintre educație și fertilitate este una clasică, dar aici devine deosebit de vizibilă: nivelurile superioare de instruire se asociază cu amânarea maternității, reducerea numărului de copii și prioritizarea consolidării carierei profesionale. Mediul urban, care concentrează majoritatea populației cu studii superioare, devine totodată spațiul în care modelul familiei mici, cu unul sau doi copii și cu intrare tardivă în parentalitate, se generalizează. În rural, nivelurile educaționale mai scăzute și ancorarea în norme mai tradiționale susțin fertilitatea mai înaltă, dar această „rezervă demografică” este structural slăbită de plecarea masivă a tinerilor, inclusiv a celor cu potențial de continuare a studiilor la nivel superior.

În ansamblu, cercetările efectuate sugerează că educația nu este doar un rezultat al contextului social și economic, ci un determinant major al mobilității demografice, al stabilității familiale și al comportamentelor reproductive, influențând în mod direct distribuția teritorială a populației. Fără politici coordonate de modernizare a educației rurale, stimulare a natalității, susținere a tinerelor familii și revitalizare economică a zonelor defavorizate, procesele demografice identificate vor continua să adâncească polarizarea între urban și rural și să reducă reziliența demografică a Republicii Moldova pe termen mediu și lung.

CONCLUZII

Transformările demografice evidențiate între RPL 2014 și RPL 2024 confirmă că Republica Moldova traversează o etapă avansată de depopulare rurală, însoțită de migrație externă intensă, îmbătrânire accelerată și polarizare teritorială profundă. Aceste procese compun un tablou structural care depășește simple variații statistice și pune în discuție însăși sustenabilitatea rețelei de localități

în forma actuală. Numărul tot mai mare de sate aflate sub pragul critic de funcționare — cu populație îmbătrânită, cu densitate redusă și cu resurse umane insuficiente pentru menținerea serviciilor esențiale — indică o vulnerabilitate demografică sistemică, care riscă să devină ireversibilă în absența intervențiilor publice.

Aceste constatări aduc în prim plan necesitatea unei dezbateri strategice privind reforma administrativ-teritorială. Structura actuală a unităților administrativ-teritoriale, definită într-un context demografic fundamental diferit de cel prezent, nu mai corespunde realităților demografice și socio-economice ale ultimului deceniu. Multe localități rurale nu mai dispun de un număr suficient de locuitori activi pentru a susține funcțiile publice de bază — administrarea locală, educația, serviciile sociale, sănătatea sau întreținerea infrastructurii. În acest context, fragmentarea administrativă devine un obstacol major în furnizarea serviciilor publice moderne și în utilizarea eficientă a resurselor financiare locale.

Reforma administrativ-teritorială, discutată periodic, capătă astfel o dimensiune demografică urgentă. Ea nu trebuie privită ca un exercițiu exclusiv tehnic sau financiar, ci ca o măsură de adaptare la noile realități demografice: consolidarea unor unități administrativ-teritoriale mai viabile, reorganizarea teritorială a serviciilor, crearea unor poli locali și micro-regionali capabili să ofere infrastructură și oportunități economice. O astfel de reformă poate contribui la reducerea disparităților urban-rural și la creșterea rezilienței comunităților, dacă este fundamentată pe date demografice reale și pe evidențele oferite de cele două recensăminte.

Prin urmare, rezultatele analizei nu doar descriu o situație demografică aflată în schimbare, ci oferă argumente clare pentru inițierea unui proces de modernizare administrativă care să răspundă riscurilor demografice identificate. Fără intervenții structurale, declinul demografic și polarizarea teritorială vor continua să se amplifice, compromițând perspectivele de dezvoltare durabilă ale Republicii Moldova

REFERINȚE

1. Becker, G. S. (1993). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education* (3rd ed.). University of Chicago Press. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226041223.001.0001>
2. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. (2015). *Recensământul populației și locuințelor 2014: Rezultate finale*. BNS.
3. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. (2025). *Recensământul populației și locuințelor 2024: Rezultate finale*. BNS. https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/60
4. **Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.** (2025). *Statbank: Populația și procesele demografice*. <https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774>
5. **Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.** (2025). *Statbank: Statistica socială*. <https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774>
6. Blagoev, B., Costas, J., & Kärreman, D. (2023). Urbanization, labour mobility and the restructuring of work. *Urban Studies*, 60(5), 893–910. <https://doi.org/10.1177/00420980221081476>
7. Bujor, T., & Corețchi, B. (2025). The social and economic impact of social entrepreneurship in the Republic of Moldova. In: *Sustainability and economic resilience in the context of global systemic transformations: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference* (4th ed., pp. 210–215). SEP ASEM. <https://doi.org/10.53486/ser2025.22>
8. Eurostat. (2023). *Demography and migration statistics*. Publications Office of the European Union. <https://ec.europa.eu/eurostat>
9. Gennaioli, N., & Shleifer, A. (2014). Growth in regions. In P. Aghion & S. N. Durlauf (Eds.), *Handbook of economic growth* (Vol. 2B, pp. 983–1028). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-53540-3.00003-0>

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE "Modern Paradigms in
the Development of the National and World Economy", 18th Edition

10. Mocanu, N. (2009). *Necessities of rural economy reorganization. Scientific Papers. Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 9(3), 133–134. https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/200376
11. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2020). *OECD regional outlook 2020: Cities and rural areas in the 21st century*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264317456-en>
12. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2022). *Regions and cities at a glance 2022*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/f03e5140-en>
13. Our World in Data. (2017). *Urbanization dataset*. Global Change Data Lab. <https://ourworldindata.org/urbanization>
14. Sakketa, T. G. (2022). *Urbanization and structural transformation: Evidence from developing economies*. *World Development*, 156, Article 105905. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2022.105905>
15. Sârbu, O., & Cimpoeș, L. (2018). *The economic impact of emigrants' income in the Republic of Moldova. Scientific Papers. Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 18(2), 383–390. ISSN 2284-7995 / ISSNe 2285-3952. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/383-390_2.pdf
16. Sârbu, O., & Corețchi, B. (2024). *Human resource management in the context of alternative forms of employment in modern organizations: Challenges and innovative solutions*. În: *Promotion of social and economic values in the context of European integration (Ediția 7, pp. 110–125)*. Conferința „Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene”, 6–7 decembrie 2024, Chișinău, Republica Moldova. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/110-125_2.pdf
17. United Nations, Department of Economic and Social Affairs. (2022). *World urbanization prospects: The 2022 revision*. United Nations. <https://population.un.org/wup/>
18. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2023). *World population prospects 2022*. United Nations. <https://population.un.org/wpp/>
19. World Bank. (2021). *Demographic trends and urbanization patterns in Eastern Europe and Central Asia*. World Bank. <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1726-1>